

Brüssel, 11. juuni 2024
(OR. en)

10251/1/24
REV 1

SOC 392
EMPL 223
ECOFIN 603

MÄRKUS

Saatja:	Sotsiaalkaitsekomitee
Saaja:	Alaliste esindajate komitee / nõukogu
Teema:	Sotsiaalkaitsekomitee ja Euroopa Komisjoni 2024. aasta pensionide piisavust käsitleva aruande peamised järeldused – <i>Sotsiaalkaitsekomitee eesistuja ettekanne</i>

Delegatsioonidele edastatakse lisas sotsiaalkaitsekomitee poolt 16. mail 2024 viimistletud 2024. aasta pensionide piisavust käsitleva aruande peamised järeldused. Sotsiaalkaitsekomitee eesistuja esitab peamised järeldused tööhõive, sotsiaalpoliitika, tervise- ja tarbijakaitseküsimuste nõukogu 20. juuni 2024. aasta istungiks ning eeldatavasti kinnitab nõukogu need pensionide piisavust käsitlevates järeldustes (dok 10550/24).

Täielik aruanne on esitatud dokumendis 10251/24 ADD 1.

Riikide profiilid on esitatud dokumendis 10251/24 ADD 2.

2024. AASTA ARUANNE PENSIONIDE PIISAVUSE KOHTA**PEAMISED JÄRELDUSED**

Sotsiaalkaitsekomitee ja Euroopa Komisjoni poolt ühiselt koostatud 2024. aasta aruanne pensionide piisavuse kohta toetab riiklikke jõupingutusi eakatele piisava sissetuleku tagamiseks kooskõlas Euroopa sotsiaalõiguste samba 15. põhimõttega. Aruandes analüüsitakse, mil määral tagavad pensionisüsteemid nii praegu kui ka tulevikus piisava sissetuleku pensionipõlves, st ennetavad **eakate vaesust ning säilitavad meeste ja naiste sissetuleku nende pensioniea jooksul**. Praegusele aruandele eelnenud kolme aasta jooksul on Euroopa ühiskond ja majandus seisnud silmitsi selliste erakorraliste väljakutsetega nagu COVID-19 pandeemia ja sellele järgnenud kõrge inflatsioon ning Venemaa Ukraina-vastasest agressioonisõjast tingitud energiakulude kasv. Samal ajal on selliste megatrendidega nagu demograafilised muutused ja muutuv töömaailm seotud struktuursed probleemid endiselt pakilisemad kui kunagi varem. Sellega seoses tuuakse aruandes esile järgmised peamised järeldused.

– Praegune pensionide piisavusega seotud olukord on endiselt ebahühtlane –

1. **Eakate vaesuse ja sotsiaalse tõrjutuse oht on alates 2019. aastast jätkuvalt kasvanud, mis on tingitud materiaalse ja sotsiaalse puuduse vähenemisele vaatamata kasvavast suhtelisest rahalisest vaesusest.** 2022. aastal oli ELis vaesuse või sotsiaalse tõrjutuse ohus rohkem kui viiendik kõigist 65-aastastest ja vanematest inimestest. See tähendab 18,5 miljonit inimest ning see arv suureneb nii kasvava vaesuse määra kui ka elanikkonna vananemise tõttu. Kuigi riikide vahel on endiselt märkimisväärsed erinevusi, on eakad naised kõigis riikides suuremas vaesuse ohus kui mehed. **Vanemaelised inimesed, eelkõige naised, on üldiselt suuremas vaesuse ohus.** 2022. aastal oli ELis peaaegu iga neljas 75-aastane ja vanem naine vaesuse või sotsiaalse tõrjutuse ohus.

2. **Eakate sissetulek on ELis keskmiselt alla 90% tööealiste inimeste sissetulekust**, kusjuures naiste ja meeste ning riikide vahel on märkimisväärseid erinevusi. Pensionihüvitised moodustavad keskmiselt umbes kolm viiendikku karjääri lõpus saadud sissetulekust. Eakate sissetulekute ebavõrdsus on alates 2019. aastast vähenenud, mis võib olla tingitud hiljutiste kriiside ajal madalama sissetulekuga pensionäride kaitsmiseks võetud ulatuslikest meetmetest.
3. **Oodatava eluea pikenemine on ELis viimase kümne aasta jooksul aeglustunud**. Seda pikemaajalist suundumust süvendas COVID-19 pandeemia aegne liigsuremus, kui eakate arv aastatel 2020–2022 vähenes ja oodatav eluiga 65-aastastel langes. Eakate järelejäänud oodatava eluea jooksul tervena elatud aastate osakaal on jäänud alates sajandi algusest kogu ELis üldiselt stabiilseks.
4. **Keskmine eurooplane võib eeldada, et ta on 21 aastat oma elust pensionil ja saab pensioni**. See on veidi vähem kui 2019. aastal, tulenevalt COVID-19 pandeemiast. Keskmine pensioni saamise periood jääb vahemikku 15–25 aastat, mis kajastab riigiti esinevaid erinevusi pensionieas ja oodatavas elueas. Tööelu kestuse (keskmiselt 41 aastat) ja pensionile jäämise vaheline suhe on EL 27s ja Norras väga erinev.
5. **Vajadus tervishoiuteenuste ja pikaajalise hoolduse järele kipub koos vanusega suurenema ja seda seostatakse suurema vaesusriskiga. Eakate hooldusvajaduste rahuldamine on endiselt kriitiline sotsiaalne probleem**. Ilma riikliku sotsiaalkaitseta võivad pikaajalise hoolduse kogukulud olla väga suured võrreldes eakate, eelkõige tõsisemate vajadustega inimeste pensionituluga. Naised elavad haigena kauem kui mehed ja vajavad sagedamini hooldust, kuid neil on väiksem sissetulek. Sotsiaalkaitstesüsteemid toetavad eakate elatustaset Euroopas erinevate poliitikameetmete kombineerimise kaudu, hõlmates eelkõige pensione ja pikaajalist hooldust. Süsteemidega, kus pensionide piisavus on madal ja pikaajalise hoolduse vajadused on vähe kaetud, on eriti raske säilitada hooldust vajavate eakate inimväärset elatustaset.

6. **Aastatel 2020–2023 muutis kriis ajutiselt pensionireformi dünaamikat, kuna kõik liikmesriigid rakendasid erakorralisi ja ajutisi meetmeid. Samal ajal jätkus üldine suundumus piisavuse mehhanismide püsiva tõhustamise suunas.** Selle aja jooksul olid peamised reformisuundumused järgmised: pensionidele juurdepääsu tõhustamine ja pensioniõiguste omandamine; pikema tööelu ja hiljem pensionile jäämise soodustamine positiivsete stiimulite ja paindlikumate pensionile jäämise võimalustega ning vaesusevastaste turvavõrkude tugevdamine põhi- ja miinimumhüvitiste reformide kaudu. Mõned liikmesriigid viisid ellu ka reforme, millega suurendati kogumispensioniskeemide rolli ja tugevdati individuaalseid õigusi.

7. **Prognooside kohaselt järgmise neljakümne jooksul teatavate karjäärade puhul pensionide asendusmäärad langevad, mis kinnitab veel kord eelmise analüüsi tulemusi.** Isegi kui võtta arvesse prognoositavat karjääri pikenemist ja pensioniea tõstmist seadusega, langevad asendusmäärad eeldatavasti enamikes riikides nii naiste kui ka meeste puhul, kusjuures prognoositav langus on väga erinev. See on kooskõlas simulatsioonidega, mis näitavad, et pensionitulu elaniku kohta eeldatavasti väheneb. Pensioniiga on endiselt peamine tegur, millega selgitada praegusi ja tulevase pensionihüvitisi. Kui kaks aastat enne pensioniikka jõudmist pensionile jäämise tulemuseks on enamasti ajutine või mõõdukas pensioni vähenemine, siis töötamine peale pensioniikka jõudmist toob üldjuhul kaasa pensioni asendusmäära olulise tõusu.

8. **Pensionisüsteemid ja maksustamine mõjutavad pensionitulude taset ja (ümber)jaotamist ning pensionide piisavuse edasist arengut.** Pensionitulu jaotub endiselt võrdsemalt kui töötulu. Madalapalgalistel on kõigis riikides kõrgemad pensionide asendusmäärad, samas kui lühike karjäär vähendab asendusmäära vähem proportsionaalselt, kuigi see ei pruugi alati olla piisav inimeste vaesusest väljatoomiseks. Prognooside kohaselt jääb vanemas eas saadavate sissetulekute ebavõrdsus järgnevatel aastakümnetel stabiilseks.
9. **Kõik karjäärikatkestused ei ole pensionisüsteemidega võrdselt kaitstud.** Enamikes riikides on lapsehoolduspuhkus suhteliselt hästi kaitstud, samas kui töötuse korral on pensioni vähenemine veidi suurem. Töövõimetusperioodidega arvestamise ulatus on riigiti erinev. Enamik riike kompenseerib ülalpeetavate pereliikmete eest hoolitsemise ja maksab pensioni, mis on vaid veidi väiksem kui katkematu karjääri puhul makstav pension.

10. **Kuna enamik eakatest on naised, on eriliseks sotsiaalseks probleemiks eakate sooline ebavõrdsus.** Vanemas eas üksik olemine suurendab naiste vaesusriski võrreldes meestega veelgi. Kuigi meeste ja naiste keskmiste pensionide erinevus on järjest väiksem, annab allesjäänud sooline ebavõrdsus seoses eakate vaesuse, pensioni suuruse ja pensionikindlustusega hõlmatusena tunnistust püsivast ebavõrdsusest. Sooline pensionilõhe (2022. aastal 26% ELi tasandil) on tingitud sellistest ametialase karjääri jooksul kogunenud erinevustest nagu naiste madalam palk, muu hulgas hoolduskohustuste tõttu lühem ja/või katkestatud karjäär ning osaajatöö suurem osakaal. Väiksem finantskirjaoskus võib takistada naiste pensionide planeerimist, mistõttu on vaja võtta finantshariduse ja pensionide läbipaistvuse alaseid meetmeid.

11. **Pensionipoliitikas on väljakutseks oodatava elueaga seotud ebavõrdsuse vähendamine.** Kõrgema haridustasemega inimesed elavad eelduste kohaselt pensionipõlves kauem, osaliselt elustiilist tingitud tegurite tõttu, ning see lõhe on eriti suur meeste hulgas. Kõrge haridustasemega inimesed sisenevad tööturule ja lahkuvad sealt oluliselt hiljem kui madalama haridustasemega inimesed. Neil oodatava eluea ning tööturule sisenemise ja sealt lahkumise vanusega seotud erinevustel võib olla regressiivne jaotuslik mõju. Kuna paljudes riikides tõstetakse pensioniiga vastavalt eluea pikenemisele, võib ebavõrdsuse tekkimise vältimiseks osutada pensionisüsteemides vajalikuks pensionile jäämise võimaluste kohandamine vastavalt erinevatele karjääriprofiilidele.
12. **See, mil määral tööst saadava tuluga seotud ebavõrdsus väljendub pensionide ebavõrdsuses, sõltub suurel määral pensionisüsteemi progressiivsusest.** EL 27s ja Norras tasakaalustavad pensionisüsteemid keskmiselt veerandi tööelu jooksul tekkinud sissetulekute erinevustest. Pensionisüsteemi progressiivsus sõltub sellistest teguritest nagu kindlasummalised ja majanduslikust olukorrast sõltuvad hüvitised, osamakseliste pensionide ülemmäärad ja vähendatud õigused suure sissetuleku korral.
13. **Õigusnormide ja keskmiste sissetulekute erinevuste tõttu on iseenda tööandjaks olevate isikute pensionid prognooside kohaselt keskmiselt kolmandiku võrra väiksemad kui sarnase karjääriga täistööajaga töötajate pensionid.** Kindlasummalised või madalamad sissemaksemäärad, madal sissemaksebaas või lihtsustatud pensioni- või maksusüsteemid toovad sageli kaasa iseenda tööandjaks olevate isikute madalad prognoositavad pensionid. Ebatüüpilises töösuhtes töötajatel võib mõnes riigis olla kohaldatavate miinimumsissetuleku või -tööaja nõuete või piiratud pensioniõiguste omandamise võimaluste tõttu raskusi pensionidele juurdepääsul.

14. **Euroopa pensionisüsteemid ja kriisivastased meetmed on leevendanud COVID-19 kriisi mõju praegustele ja tulevastele pensionidele.** Makstavate pensionide nominaalväärtusi ei vähendatud. Kriisi mõju tulevastele pensionidele oli piiratud järgmistel põhjustel: laialdasemalt kasutati töökohtade säilitamise kavasid, milledes üldjuhul jätkus pensioniõiguste kogumine; subsideeriti pensionimakseid; laiendati töötus- ja haiguspuhkuse kaitset ning võeti erimeetmeid iseenda tööandjaks olevate isikute hüvanguks. Kogumispensioni skeemid olid sel perioodil siiski väga volatiilsed.
15. **Kuigi 2022.–2023. aastal täheldatud inflatsioonilaine vähendas enamikes liikmesriikides pensionide tegelikku väärtust, oli pensionäride ostujõud tööealise elanikkonna omaga võrreldes endiselt hästi kaitstud.** Pensionäride toetamise meetmed hõlmasid korrapärast indekseerimist ja erakorralist hüvitiste suurendamist, pensionilisasid ja muid rahalisi hüvitisi. Kuna madala sissetulekuga pensionärid on kõrge inflatsiooni suhtes haavatavamad, seadsid paljud riigid prioriteediks nende kaitsmise miinimumhüvitiste või sihipäraste toetusmeetmete kaudu.
16. **Pensionide indekseerimine on äärmiselt oluline poliitiline vahend pensionäride kaitsmiseks sissetuleku vähenemise eest.** Siiski ei suuda pensionide indekseerimine enamikes riikides pikas perspektiivis täielikult sammu pidada tööst saadavate sissetulekute suurenemisega. Kuigi palkade indekseerimine on pensionäridele tavaliselt kasulikum kui hindade indekseerimine, muutus see olukord hiljutisel kõrge inflatsiooni perioodil vastupidiseks. Indekseerimise sagedus on oluline ka selleks, et tagada pensionide piisavus suure hinnatõusu ajal.

Neid tähelepanekuid arvesse võttes leiavad sotsiaalkaitsekomitee ja komisjon, et jõupingutusi Euroopa sotsiaalõiguste samba rakendamiseks tuleb jätkata. Kaasavad ja tugevad tööturud on vananevas ühiskonnas piisavate pensionide säilitamise seisukohalt äärmiselt olulised. Piisavate pensionide tagamiseks peaks EL jätkama riiklike poliitikameetmete toetamist laiapõhjalise poliitikameetmete kombinatsiooniga, tegeledes muu hulgas soolise ebavõrdsusega tööelus, leevendades hooldusülesannete mõju ja tagades hooldusvajadustele vastava sotsiaalkaitse. Pidevad jõupingutused [sotsiaalkaitsele juurdepääsu käsitleva nõukogu soovitus](#) ja [taskukohast kvaliteetset pikaajalist hooldust käsitleva soovitus](#) rakendamiseks, sealhulgas sotsiaalkaitsekomitee raames võetavate meetmete toetamine ja seire, on oluline panus eakate eurooplaste kõrge elatustaseme säilitamiseks. Nagu on nõutud [demograafia poliitikavahendites](#), peaks ELi ja liikmesriikide poliitika aitama tagada, et eurooplased saaksid oma püüdlusi täita, võimestades muu hulgas vanemaid põlvkondi ja säilitades nende heaolu.

Eakatele pakutava sotsiaalkaitse piisavus ja jätkusuutlikkus nõuab pidevat seiret ja analüüsi, sealhulgas tihedat kooskõlastamist vananemisega seotud kulutuste jätkusuutlikkuse analüüsi ning pensionide piisavuse ja pikaajalise hoolduse analüüsi vahel. Sellega seoses korraldatakse ühine arutelu pensionide piisavust ja vananemist käsitlevate 2024. aasta aruannete üle. Sotsiaalkaitsekomitee ja komisjon esitavad pensionide piisavuse ja pikaajalise hoolduse kohta aruande taas 2027. aastal. Seda tehes püüavad nad töötada välja pensionide piisavuse ja pikaajalise hoolduse sidusa analüüsi, esitades võimaluse korral ühisaruande, ning tugevdada veelgi koostööt vananemist käsitleva aruandega.